

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Epistola 79

Citation: Holberg, Ludvig: "Epistola 79", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. Billeskov Jansen, Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 87.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holb11val-shoot-workid59286/facsimile.pdf> (tilgået 27. juli 2024)

Anvendt udgave: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

EPISTOLA LXXIX.

Til **

For at besvare min Herres sidste Skrivelse, hvorudi han mælder om Beneficiers U-lighed; da maa jeg sige dette, at der er mange Ting, som synes, at være ilde grundede, og at behøve Reformation, hvilke dog ved nøyere Betragtning findes billige, og saadanne, som man ikke bør røre ved. Herom gives adskillige Oplysninger udi Niels Klims underjordiske Reyse; og er det fornemmeligen dertil Skriftet sigter; Thi man seer over alt den vandrende Klim at fordømme underjordiske Folks Skikke og Vedtægter, hvilke han siden ved nøyere Overvejelse finder at være fornødne og grundige; item at admirere Ting, som han siden haver fundet at være ugrundede. Blant de Stiftelser, mod hvilke dagligen hæftigen raabes, og hvorudi synes at være en naturlig Ubillighed, er dette, at Embeder af lige Vægt og af lige Arbeyde, ere saa meget u-lige aflagde; thi det heeder: Hvad kand være ubilligere, end at A, der haver samme Embede og samme, ja undertiden større Arbeyde, end B, skal have den halve, og ofte ikkun den tredie Deel mindre til Løn. Intet Klagemaal kand synes bedre grundet; og er det derfor, at adskillige have arbejdet paa at indføre Beneficiers og Stipendiars Lighed udi lige Embeder. Men de gode Folk vilde ved nøyere Examen finde, at dette er en Stræng, som ikke tiener at røres ved, og at Beneficiars Lighed vilde ikke have den gode Virkning, som de indbilde sig. Jeg vil til Oplysning heraf anføre en Historie, som af Vanvare er glemt at indføres udi Klims Reyse, og som kand tiene til Supplementum, om Skriftet tredie Gang paa nye skulde oplegges. Klim kom til et Land kaldet Qvislimiri, som var berømt formedelst dets retfærdige Love. Han fandt det saadant i Gjerningen at være: Thi alting var grundet paa Billighed; men med alt dette mærkede han med største Forundring, at han

ingensteds havde fundet meere Uvidenhed og Dovenhed. Han spurgte sin Vert, som var en fornuftig Mand, hvad dertil kunde være Aarsag. Den samme fortaalte ham, at dette Folk tilforn gav ingen Nation efter udi Videnskab og Hurtighed; men at en Lov, som udi sig selv syntes billig, havde givet Anledning til Uvidenhed og Dovenskab. Ved denne Lov var beskikket, at alle de, som havde lige Arbeyde udi et slags Embeder, skulde have lige Belønning. Ingen Lov, sagde han, var i Begyndelsen meere approberet: Men man mærkede med Tiden, at den havde en slet Virkning. De meest tallrige Embeder udi dette Land vare Tumbos og Qvambos, hvilke havde Overeensstemmelse med vore Præster og Herredsfogder; og var det til disse Bestillinger meenige Almue gemeenligen aspirede. De vare tilforn meget u-lige udi Indkomster: Thi een Tumbo kunde aarligen have 600 Rigsdaler, og en anden, som havde selv samme Forretninger, og undertiden fleere, kunde ikkun have 200. Over denne U-lighed hørtes idelig Klagemaal; hvorudover Regieringen fandt for godt at bringe alle disse Embeder til en Lighed. Men tilige med denne U-ligheds Ophævelse, forsvandtes all Æmulation; saa at de, som tilforn havde søgt at distingvere sig ved Videnskab og Flittighed, for at nyde de Embeder, som vare best aflagde, bleve lunkne i deres Studeringer; og, naar nogen bebrydede dem saadant, svarede de: *Hvad nytter det, at vi distingvere os blant andre, naar Belønningerne ere lige?* og havde de derudi ikke U-ret. Thi man kand være forvisset om, at saadan Anordning vil alle Steder have samme slette Virkning, som udi ovenmældte Land. Mange Ting synes nyttige, og dog ere skadelige; ligesom mange synes at have Anseelse af U-ret, og dog ere grundede paa Billighed. Jeg erindrer mig, at jeg engang blev adspurgt, om jeg var god imod mine Bønder, og at jeg dertil svarede ja, og i Særdeleshed mod dem, som ere Velhavende. Dette Svar syntes gandske daarligt og ubilligt, saasom alle holde for, at man bør lade see størst Godhed imod de Fattige. Jeg forklarede mit

Svar saaledes, at, saasom Bønder gemeenligen intet arve, men hvad de have, er erhverved ved deres egen Fliid og Duelighed, saa er en velhavende Bonde i Almindelighed ikke andet end en arbejdsom og duelig Huusholder, ligesom en fattig er gemeenligen ikke andet end en doven og forsømmelig Husbond. Og, efterdi hermed saaledes er beskaffet, saa kand ved Svaret intet andet betegnes, end at jeg lader see større Godhed mod duelige end udelige Bønder; og tager jeg mig nøye vare for, ikke at legge større Byrde paa en riig end paa en fattig Bonde. De fleeste, som have andet Principium, og som holde for, at man bør legge størst Byrde paa den, som best kand taale at bære den, have i visse Maader et falskt og skadeligt Principium, saasom de Fattige derved styrkes udi deres Dovenhed, og de Velhavende tabe Lyst til Arbejde, som de mærke at blive dem til Skade. Dette begribe dog ikke mange Mennesker; thi man sees dem at holde det for en slags Retfærdigheds Øvelse, at proportionere Byrder og Arbejde efter deres Underhavendes Tilstand, uden at eftertænke Aarsag til deres meer og mindre Ævne, og uden at forestille sig de onde Følger, som deraf flyde, nemlig, at en arbejdsom og duelig Mand fordømmer sin Flittighed, paa hvilken ligesom Straf legges, og græmmer sig derved, at han skal bære Byrden for sin Naboe, efterdi han haver slæbet og arbejdet, medens den anden haver drukket og sovet. Saadant er intet Middel til Societeters Vedligeholdelse, hvorudover de, som have saadant Principium ere ubeqvemme til Directioner enten i store eller smaa Huusholdninger. Dog maa herudi, saavel som udi alle andre Ting, Omstændigheder i agt tages: Thi mangen en er uden sin Brøde ved Uheld og ulykkelige Hændelser alleene, bleven fattigere end hans Medborger. At lette en saadan Mands Byrde, er en Billighed, som ingen kand støde sig over; da det andet derimod opvækker Fortrydelse, og haver de Virkninger, som forhen ere visede. Jeg forbliver etc.

EPISTOLA LXXXV.

Til **

Det er mig kiært, at mit sidste Skrift haver fundet min Herres Approbation. Min Herre skriver, at han forundrer sig over, hvorledes jeg i den Alder, og udi en saa slet Helbred, kand bestride mit Embedes Forretninger, og tilligemed skrive saa mange Bøger. Saadant kand gøres af mange andre, naar man vil i Agt tage en Hoved-Regel, som jeg stedse følger, og som bestaaer derudi: at jeg ikke bemænger mig med umagtpaaliggende Ting, og at jeg gemeenligen udi faa Linier befatter, hvad som andre udføre udi heele Ark. Hvis jeg saadant ikke havde i Agt taget i mine daglige Forretninger, havde det været mig umueligt at præstere saa meget in Literis. Jeg tager mig vare for Breve-Vexlinger, helst saadanne, som bestaae udi Complimenter, og hvorpaa gemeenligen ellers en stor Tiid spildes: Hvorudover, om alle mine Breve vare samlede, skulde de intet findes at indeholde andet end Giensvar paa Begiering og Spørsmaal; Ja alting indtil Skiøder, Kiøbe-Breve, Fæste-Breve og Obligationer ere uden sædvanlige Præludier. Jeg erindrer mig, at en Mand skikkede mig engang et Fæste-Brev tilbage, efterdi det var kun forfattet udi 6 Linier: men jeg lod ham igien vide, at, hvis jeg skulde nødes til at omskrive det, skulde jeg gøre det end en Linie kortere. Jeg fik udi min Ungdom engang Tiltale af en Præst, efterdi en Prædiken, som jeg holdt for ham, havde kun varet et Qvarteer. Men jeg meenede, at, naar Tautologier og u-nødige Repetitioner bleve borttagne af hans Taler, vi prædikede lige længe. Thi, ligesom en Times god Søvn er lige saa kraftig, som 4 Timers Slummer; Saa kand en med faa Linier betyde det samme, som andre med heele Ark. De fleeste klage over Dagenes Kort-hed: mig derimod synes de lange nok; thi mit Middags-Maal-tid, som begynder præcisé Klokken 12, varer kun et